

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Felles tiltaksstrategier for Os, Tolga, Tynset, Alvdal,
Folldal og Rendalen kommuner

2024 – 2027

Behandlet i felles kontaktutvalg for skogbruket i Os, Tolga, Tynset, Alvdal og Folldal den 29.11.2023 og kontaktutvalg for skogbruk i Rendalen 15.12.2023. Vedtatt av formannskapet i Alvdal den XXXX. Vedtatt av formannskapet i Os den XXXX. Vedtatt av formannskapet i Tynset den XXXX. Vedtatt i kommunestyret i Folldal den XXXX. Vedtatt av formannskapet i Tolga den XXXX. Vedtatt i formannskapet i Rendalen den XXXX.

Innholdsfortegnelse:

1. Rammebetingelser, statusbeskrivelse og utfordringer

- 1.1 Rammebetingelser – sentrale og lokale føringer
- 1.2 Utviklingstrekk
- 1.3 Naturgitte forhold og infrastruktur
- 1.4 Eiendomsstruktur

2. Målsettinger for skogbruket

- 2.1 Næring
- 2.2 Klima og miljø

3. Tilskudd til nærings – og miljøtiltak i skogbruket

- 3.1 Tilskudd til næringstiltak i skogbruket
- 3.2 Tilskudd til miljøtiltak i skogbruket

4. Prioritering av tiltak

5. Krav til søknad, vilkår og søknadsfrister

6. Omdisponering av midler og fastsetting av satser det enkelte år

09.01.2024

1. RAMMEBETINGELSER, STATUSBESKRIVELSE OG UTFORDRINGER

1.1 Rammebetingelser – sentrale og lokale føringer

Det er flere sentrale program/planer/strategier som til enhver tid gir rammene for kommunenes prioriteringer i ny tiltaksstrategi. Disse avløser hverandre og går ikke nødvendigvis i samme periode som tiltaksstrategien, men pdd gjelder Tiltaksplanen for skog- og tresektoren i Innlandet 2022-2025, som trekker opp mange prioriteringer for skogbruket i fylket denne perioden.

Lokalt gir *Klima og energiplan – 2023-2030* rammer for tiltaksstrategien. Kommunene kan bidra til et bærekraftig skogbruk ved hjelp av de virkemidler landbrukskontoret innehar, og i tett samarbeid med skogeiere, myndigheter og aktørene i bransjen.

Strategier:

- Øke netto opptak av karbon i skog, uten å svekke skogens biologiske mangfold og landskapsbilde
- Kunnskapsbasert og stedstilpasset skogbruk og skogskjøtsel
- Bærekraftig uttak av skogsvirke til byggematerialer og produkter til langsiktig karbonlagring, og til bioenergi
- Effektiv logistikk og reduserte utslipp av klimagasser fra skogsdrift og transport
- Legge til rette for økt lokal foredling av skogressurser

Videre setter Lov om skogbruk med tilhørende forskrifter rammer for tilskudd i skogbruket. Tilskuddsordninger er regulert gjennom [*Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket*](#). Forskriftens formål er å stimulere til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Forskriften har hjemmel i skogloven. Forskriften gir bl.a. bestemmelser om hvilke tiltak som kan gis tilskudd:

- Tilskudd til skogkultur §4
- Tilskudd til veibygging § 5
- Tilskudd til miljøtiltak i skog §6
- Tilskudd til drift med taubane, hest o.a. §7
- Tilskudd til utdrift av skogsvirke til bioenergi og tilskudd til andre tiltak i skogbruket §8

Alle de seks kommunene i samarbeidet har også egne landbruks- og/eller næringsplaner og klimaplaner. Disse planene gjenspeiler i stor grad de sentrale føringene m.h.t. skogbruk, hvor bedre utnyttelse av både eksisterende produksjon og det store produksjonspotensialet står sentralt. Når det gjelder klimaplaner er skogens betydning i klimasammenheng vektlagt. Våre arealer har stort potensial for økt volumproduksjon, noe som kan bidra til økt binding av CO₂. Det er også en målsetting om økt utnyttelse av skog som råstoffkilde både i forhold til materialvalg ved byggeprosjekter, og til varme/ energiproduksjon.

1.2 Utviklingstrekk

Skogbruksnæringen har alltid vært markedsstyrt og skognæringa møter stadig økte krav til effektivitet og rasjonelle driftsløsninger. Samfunnet stiller også i økende grad nye forventninger og krav til skogbruket. Skogbruksnæringen opererer i et internasjonalt marked uten offentlige reguleringer og påvirkes av situasjonen på verdensmarkedet. Verdien på tømmeret som råstoff har over flere tiår vært synkende, og det er i stor grad sortimenter med grove dimensjoner og god kvalitet som i dag er med på å holde rotnettoen oppe for skogeier. Det var tidligere mer fokus på volumproduksjon, mens det er virkets beskaffenhet som i stor grad utgjør verdien. Det er derfor viktig å sikre nødvendig innsats på kvalitetsfremmende tiltak som ungsogpleie og tynning slik at

verdien på den stående skogen får en ønsket utvikling. Skogbruk utgjør allerede en stor andel av verdiskapingen i regionen, men subsidiering av skjøtselstiltak er likevel viktig for å stimulere til og øke lønnsomheten i investeringene.

De senere årene har det også blitt mer fokus på skogens betydning i klimasammenheng både i forbindelse med opptak og binding av CO₂, og ved bruk av skog som fornybar ressurs til byggematerialer fremfor andre ikke-fornybare materialer og produksjon av varme/energi. Ved bruk av skog til bioenergiformål vil utnyttelsen av «mindreverdige» virke øke, og da er maksimal volumproduksjon mer interessant enn kvalitet og andelen skurbart virke.

Som et viktig forvaltningsverktøy for å holde utviklingen nevnt over har vi skogbruksplanene. Disse er nyttige både for skogeier og kommuner for å drive et aktivt skogbruk og for forvaltning av eiendom. Alvdal fikk nye skogbruksplaner i 2018, Rendalen i 2020, og resterende fire kommuner er inne i rullering av sine planer, hvor disse skal ferdigstilles i 2025.

1.3 Naturgitte forhold og infrastruktur

Strategisamarbeidet omfatter seks kommuner med mange likhetstrekk. Når det gjelder bonitet er tilnærmet all produktiv skog i regionen begrenset innenfor ytterpunktene «lav» til «middels» bonitet. Mye av skogen i regionen er høyereliggende og store arealer er «vernskog» som må forvaltes etter prinsipper som er fastsatt i egen forskrift. I realiteten vil ikke dette være til hinder for å utnytte skogen på en skogøkonomisk riktig måte, men høyereliggende skog har lengre sykluser med tanke på frøår samtidig som at lokale klimatiske forhold kan tilsi at det er vanskelig å etablere foryngelse naturlig. Det dominerende treslaget er furu, men stedvis er det også mye gran i søndre deler av regionen. Felles for alle kommunene er store arealer med bjørkeskog opp mot skoggrensa. Siste skogtakster viser at andelen gammelskog i forhold til produktivt areal utgjør mer enn 50 %. Det vil si at en stor andel av det øvrige arealet er i en vekstfase som krever pleie for å oppnå ønsket verditilvekst.

Når det gjelder terrengforholdene er det relativt begrensede arealer med store driftstekniske utfordringer, men i enkelte områder vanskeliggjør fuktighets- og jordbunnsforhold helårsdrift. Overgangen til fullmekanisert avvirkning har medført at en større andel eldre skog i bratt terreng ikke er tilgjengelig uten bygging av nye traktorveier. Tidligere var mer av dette arealet tilgjengelig med manuell hogst og bruk av landbrukstraktor med vinsjeutstyr. Det er tidligere utført store investeringer i veibygging, og stamveinettet er stort sett godt utbygd. Dagens status tilsier at det er ett begrenset behov for nyanlegg på skogsbilveier, men vedlikehold av det eksisterende veinettet er en stor utfordring i tida fremover. Dette har sammenheng med klimaendringer, manglende vedlikehold, endringer i kjøremønster med helårsdrift - og økt tillatt vogntoglengde/totalvekt. Når det gjelder traktorveier vil det stadig være behov for supplering og nybygging, og deler av det eksisterende veinettet må oppgraderes for å tilpasses størrelsen på dagens maskiner. Regionen har for øvrig gode kommunikasjoner med hensyn til riksveinett og jernbane. Det er fortsatt slik at Rørosbanen ikke er elektrifisert, og konsekvensen er vesentlige økonomiske ulemper ved transport av virke inn på det kontinentale og elektrifiserte jernbanenettet.

Også klimaforandringer vil kunne virke inn på framtidens skogbruk i regionen. Det er gjennom skogtakster i regionen og nasjonale undersøkelser i regi av [NIBIO](#), påvist at skogen stadig brer og

forynger seg høyere opp mot fjellet. Dette vil på sikt bety en økning i skogbevokst og produktivt areal i vår region, og en økt tilvekst på de produktive arealene. For øvrig viser tiltak med skogreising og treslagsskifte i vårt distrikt til dels svært positive resultater, både med hensyn til tilvekst og kvalitet. Et økt fokus på skogreising og treslagsskifte bør være interessant i de områdene det ligger til rette for dette. I flerbrukssammenheng bør det også være bevissthet mht. hvordan ett treslagsskifte og innføring av fremmede treslag kan endre landskapsbildet med mer preg av et «plantasjeskogbruk». Klimaendringer kan også medføre produksjonsmessige negative effekter med sjukdommer, insekts- og soppangrep som vi ikke kjenner konsekvensene av i dag. Store deler av skogen i våre områder er fortsatt preget av gamle rovhogster/plukkhogster. Dette er områder som har et stort potensial hvis det gjøres aktive skjøtselstiltak, som f.eks. tilplanting og ny foryngelse, ref. NIBIO rapport 18/2023.

1.4 Eiendomsstruktur

Den produktive skogen i regionen er fordelt på svært mange landbrukseiendommer, og eiendomsstrukturen er også preget av mye teigblanding. Den tradisjonelle arronderingen tilsier ofte langstrakte teiger som strekker seg fra dalbunnen og opp mot fjellet. Kombinasjonen av små eiendommer og teigblanding medfører utfordringer i forhold til å drive ett effektivt og moderne skogbruk. Skogen har etter hvert fått mindre økonomisk betydning for den enkelte eier, og det er mindre aktuelt med et jevnt avvirkningsvolum over flere år. Mange skogeiendommer inngår i deltidsbruk og/eller eies av brukere som ikke driver aktivt landbruk, og dette medfører en lavere «egenaktivitet» i skogen. Tilgangen på arbeidskraft til å gjennomføre nødvendig skjøtselarbeid i skogen er nå i stor grad basert på innleid, utenlandsk arbeidskraft organisert av skogeierandelslaget.

2. MÅLSETTINGER FOR SKOGBRUKET

Det er en overordna målsetting at skogen i regionen fortsatt skal være i aktiv bruk, slik at verdiproduksjonen av råvarer fra skogen opprettholdes eller økes, samtidig som hensynet til både miljø, klima, kulturlandskap, friluftsliv og andre interesser ivaretas.

2.1 Næring

- Økt avvirkning/produksjon og verdiskaping i skogbruket, slik at ressursen blir utnyttet optimalt til beste for skogeier, samfunnet, næringsutøver, videreforedling og miljøet i et vidt perspektiv - også med hensyn til klima og karbonbinding.
- Økt satsing på skogkultur som planting/såing/markberedning, ungskogpleie, tynning, og andre kvalitetsfremmende tiltak - for å oppnå best mulig verditilvekst på framtidsskogen.
- Opprettholde og forbedre standarden på skogsbilveinettet.
- Bedre utnyttelse av arealressursen:
 - Økt fokus på bioenergi; utnyttelse av bjørkeressursen, også i forhold til kulturlandskap og gjengroing.
 - Økt satsing på skogreising og treslagsskifte i områder som er egnet for dette.
- Bevisstgjøring av skogeierne for å øke interessen og kunnskapen om skogbruk.
- Øke andelen lokal foredling av råstoffet. Dette vil ha tre positive effekter; klima, lokal verdiskaping og økt rotnetto for skogeier.
- Fokus på planlegging, tilrettelegging og samhandling fra hele virkemiddelapparatet.

2.2 Klima og miljø

- Gjennom å sikre produksjonen bidra til karbonbinding i et klimaperspektiv.
- Ivareta ulike kultur- og miljøverdier i skog og utmark.
- Opprettholde og ivareta skogarealene til friluftsmål og allmenn utnyttelse.

3. TILSKUDD TIL NÆRINGS- OG MILJØTILTAK I SKOGBRUKET

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, klima, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt/skjøttet. Kommunen kan gi tilskudd både til nærings- og miljøtiltak i skogbruket. Det kan søkes om tilskudd til enkelt- og fellestiltak.

3.1 Tilskudd til næringstiltak i skogbruket

Skogbruket er ei næring som må drives i et langsiktig tidsperspektiv. For å sikre at neste generasjon kan høste tømmer av god kvalitet er det viktig å bevisstgjøre og stimulere dagens skogeiere til å gjennomføre kvalitetsfremmende tiltak i skogen. I tillegg er det viktig at det stimuleres til opprusting av skogsbilvegnett til tidsriktig standard. Tilskudd til nybygging og opprusting av skogsbilveier forvaltes nå av kommunene, som har utarbeidet egne retningslinjer for slike tiltak – se eget vedlegg.

Det kan gis tilskudd til utdrift av skogsvirke som skal brukes til energiproduksjon. Ordningen dekker skogsvirke som tas ut gjennom førstegangstynning, lauvskoghogster, ungskogpleie eller kulturlandskapspleie, samt uttak av hogstavfall. Tilskuddsordningen dekker ikke utdrift av skogsvirke til vedproduksjon.

Det kan også gis tilskudd til andre tiltak og prosjekter som bidrar til å utvikle skogbruket i en kommune eller region, men det forutsettes at tiltaket eller prosjektet ikke omfattes av andre etablerte tilskuddsordninger i landbruket. Aktuelle tiltak kan være prosjekter som har som mål å øke aktiviteten og ressursutnyttelsen i og fra skogen, prosjekter for planlegging og tilrettelegging av skogbruket i bestemte områder m.v.

Tilskuddssatser

Tilskuddssatsen på næringstiltak kan være inntil 50 % av godkjent kostnad, men normalt praktiseres ett tilskudd på inntil 40 % av godkjent kostnad. Se eget vedlegg for tilskudd til skogsveger og drift med taubane, hest o.a. Den årlige tilskuddssatsen settes ut fra tildeling, men det tilstrebes lik tilskuddssats for hele samarbeidet i hele perioden strategien gjelder for (2024-2027).

- **Ungskogpleie/avstandsregulering:** Det gis ett tilskudd på 40 % av kostnaden eks. MVA.
- **Foryngelsestiltak:** nyplanting, suppleringsplanting, såing og markberedning kan gis ett tilskudd på inntil 40 % av kostnaden eks. MVA.
- **Manuell 1. tynning i hogstklasse III:** Det kan gis ett arealtilskudd til manuell førstegangstynning i hogstklasse III. Krav til minsteuttak nyttbart virke er 2.0 m³/daa, og tiltaket må utføres i «produktiv» bar- eller lauvskog. Satser fastsettes årlig av kommunen.

Kommunen fastsetter årlig et kostnadstak for de ulike tiltak. I tilfeller der det forventes at tiltaket overstiger kostnadstak, skal det forhåndsgodkjennes av kommunen.

Faste satser er positivt for aktiviteten og skaper forutsigbarhet ved at **risikoen for reduserte tilskuddssatser ikke skyves ned på skogeier**. Små skogeiendommer og oppstykket eiendomsstruktur krever mer forutsigbarhet og stabilitet i tilskuddsordningene. Dette har innvirkning for skogskjøtselen hos mindre skogeiere. Tilskuddssatser og øvrige satser kan etter behov bli justert gjennom sesongen. Satsene skal vurderes og fastsettes hvert år etter faktisk tildeling i kontaktutvalgsmøter på våren. Faste satser krever løpende kontroll/oversikt over aktiviteten, men vår region har få skogkultur-aktører og aktiviteten kan enkelt bremses hvis kommunen ser at tilskuddene overskrides.

3.2 Tilskudd til miljøtiltak i skogbruket

Skogbrukets ansvar for å ivareta kultur- og miljøverdier blir stadig større. Dette fører ofte med seg kostnader eller inntektstap, og i områder der det drives skogbruk kan det gis tilskudd til å ivareta og videreutvikle miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner. Det henvises til nasjonal tilskuddsordning og gjeldene regelverk.

Eksempler på tiltak som kan innvilges tilskudd:

- Dekning av merkostnader eller inntektstap ved å gjennomføre skjøtselstiltak for å ivareta og utvikle miljøverdier.
- Delvis dekning av inntektstap knyttet til langsiktig bevaring av spesielle miljøverdier, der hensyn til disse krever at skogeieren avstår fra hogst eller legger om skogsdriften.
- Dekning av merkostnader ved skogsdrift for å unngå veibygging som vil redusere «villmarkspregede områder» eller omlegging av veitrasé grunnet kultur- eller miljøverdier.

4. PRIORITERING AV TILTAK

Prioritering mellom tiltak som skal gis tilskudd fra år til år kan være nødvendig ved stor aktivitet.

Prioritering foretas etter en prioriteringsrekkefølge basert på hvilke tiltak som anses mest nødvendig i forhold til målsettingene i tiltaksstrategiene.

Prioriteringsrekkefølge tiltak:

1. Foryngelsestiltak etter ordinær drift (markberedning, såing, nyplantning og suppleringsplanting)
2. Ungskogpleie
3. Arealtilskudd for manuell førstegangstynning i hogstklasse III
4. Aktivitetsfremmende fellesprosjekter
5. Miljøtiltak som ikke dekkes av nasjonal ramme
6. Andre kvalitetsfremmende tiltak

5. KRAV TIL SØKNAD, VILKÅR OG SØKNADSRISTER

Tiltak som omfattes av skogfondsordningen og manuell førstegangstynning

For tilskudd til tiltak som også er berettiget bruk av skogfond, gjelder de samme krav til utførelse og dokumentasjon som for krav om utbetaling av skogfond. Slike tilskudd utbetales fortløpende gjennom skogfondssystemet etter skogeiers søknad. Frist for ferdigmelding av tiltak og innlevering av bilag til kommunen kan fastsettes i forhold til kommunens anvisningsfrist, som kan fastsettes lokalt.

Tilskudd til utdrift av skogsvirke til bioenergi

Søknaden sendes på eget søknadsskjema til kommunen. Med søknaden skal det vedlegges kopi av leveringsavtale for virket til energiformål, eller alternativt kan skogeier dokumentere at virket brukes til egen varme-/energiproduksjon. Det kreves et kartvedlegg som viser hvor virket er tatt ut. Det henvises for øvrig til [Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket](#) §8 for vilkår.

Skogsveier

Se vedlegg: *Overordnede kommunale retningslinjer for prioritering av søknader om tilskudd til bygging av skogsveger og drift med taubane, hest o.a. Gjeldene for perioden 2024-2027.*

Miljøtiltak

For miljøtiltak nyttes særskilt skjema som er utarbeidet for den enkelte tilskuddordning. Til denne type tiltak gis vanligvis en arbeidsfrist. Søknader om tilskudd sendes den enkelte kommune. Søknadsfrist fastsettes av landbruksdirektoratet. For vilkår og begrensninger for øvrig, vises det til [Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket.](#)

6. OMDISPONERING AV MIDLER OG FASTSETTING AV SATSER DET ENKELTE ÅR

Kommunene vedtar årets tilskuddssats med kostnadstak årlig etter at kommunene har mottatt bevilgning fra Statsforvalteren og etter drøfting i kontaktutvalg for skogbruk. Vedtatt tilskuddssats ligger fast gjennom året slik at skogeier med sikkerhet kjenner egenandelen som belastes skogfondskonto. Ved overforbruk tildeles gjeldende tilskudd det påfølgende år forutsatt at det blir tilskuddsmidler tilgjengelig. Generelt skal kommunene i samarbeidet tilstrebe å ha felles betingelser for sine skogeiere. Det kan unntaksvis, avhengig av tildeling, gjøres interne forskjeller på tilskuddssatser mellom kommuner og i den enkelte kommune.

Felles tiltaksstrategi for kommunene Os, Tolga, Tynset, Alvdal, Rendalen og Folldal medfører at det er mulig å omdisponere eventuelle ubenyttede tilskuddsmidler mellom kommunene. Dette begrunnes bl.a. med at disse kommunene har et felles driftsapparat som står for det aller meste av skogbruksaktiviteten i de seks kommunene. Dette medfører at stor aktivitet i en kommune, normalt vil gi lavere aktivitet i annen kommune for den samme perioden. En forutsetning for å kunne gjennomføre slik omdisponering/overføring, er at midlene ikke blir vedvarende «skjevfordelt» mellom de ulike kommunene.